

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนา นักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์

Guidelines for Applying Buddhist Principles for the Development of the Students in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School

รุ่งกิตา สันติพลสม, พระมหาไธ ธมฺมเมธี (แซ่ฉั่ว) และศิริโรจน์ นามเสนา
Rungtiwa Santipoltham, Phramaha Hai Dhammamedhi (Saechua) and Sirirot Namsena
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Rungtiwa11santi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนา นักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ และ 3) นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนา นักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชน เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงค้นพบ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ โดยหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชน คือ ภาวนา 4 เป็นกรอบในการพัฒนาหลักทั้งด้านสังคม พฤติกรรม อารมณ์ และความรู้ ส่วนหลักพุทธธรรมอื่นๆ จะเป็นปัจจัยที่เข้าไปขับเคลื่อนในแต่ละด้านให้เกิดความเหมาะสมในบริบทต่างๆ
2. สภาพปัจจุบันการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ ในบริบทของหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับภาวนา 4 แต่เพื่อให้เกิดการพัฒนานักเรียนในทุกด้านจะต้องส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มเติม

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ เป็นการผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามกรอบของภาวนา 4 ได้แก่ 1) เป็นการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ 2) การมีพฤติกรรมทางกาย วาจา ที่เป็นปกติ 3) การมีอารมณ์มั่นคง และ 4) การมีความรู้ที่สามารถดำเนินชีวิตได้ในสังคมอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การพัฒนานักเรียน; โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์

Abstract

This research has three objectives: 1) to study Buddhist principles for youth development, 2) to study the current state of the use of Buddhist principles for the development of students in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School and 3) to propose guidelines for Applying Buddhist Principles for the Development of the Students in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School. This research is the qualitative by collecting data from documents, focus group, and interviews with key informants by using content analysis techniques for context.

The research results were as follows:

1. Buddhist principles for youth development are the teachings of the Buddha that he discovered to be a complete human being, both physically and mentally. By Buddhist principles for youth development is for four cultivations 1) Physical development 2) Moral development 3) Cultivation of the heart and 4) Cultivation of wisdom as the main development framework aspects; social, behavioral, emotional, and cognitive. Other Buddhist principles will be a factor that drives each aspect to be appropriate in different contexts.

2. Current events, the using Buddhist principles for student development in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School is the context of academy courses. Then it is the use of Buddhist principles for student development through student development activities, which is consistent with the 4 cultivations as mentioned above. And the development of students in all aspects must promote additional teachings and learning activities.

3. Guidelines for Applying Buddhist Principles for the Development of the Students in La Salle Chotiravi Nakhonsawan School. It is done through teaching and learning activities and student development activities. According to the framework of the four

prayers, they are: 1) being able to live together in society, 2) having normal physical and verbal behavior, 3) having a stable mood, and 4) having the knowledge to be able to live in a stable, prosperous, and sustainable society.

Keywords: Buddhist Principles; Development of the Students; La Salle Chotiravi Nakhonsawan School

1. บทนำ

โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ (โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์, 2561, หน้า 1-3) ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1953 เป็นโรงเรียนเอกชนโรมันคาทอลิกในเครือมูลนิธิลาซาลแห่งแรกของประเทศไทย (ก่อนโรงเรียนลาซาลจันทบุรี แห่งที่ 2 และโรงเรียนลาซาลกรุงเทพ แห่งที่ 3) มีนักบุญฌ็อง-บาติสต์ เดอ ลาซาล เป็นองค์อุปถัมภ์ของนักเรียนลาซาลทั่วโลก ปัจจุบันโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งอยู่เลขที่ 18 ถนนโกสีย์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยการดูแลของคณะราดาลาซาล โดยปรัชญาโรงเรียนมีบ่อเกิดเริ่มแรกมาจากประสบการณ์ทางการศึกษาของนักบุญยอห์น แบปติสต์ เดอ ลาซาล องค์อุปถัมภ์ของโรงเรียน ด้วยวิสัยทัศน์ที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนต้องมีการศึกษา จึงจะพัฒนาตนเองเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ และสามารถพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต ซึ่งควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจและการอภิบาลความประพฤติ โรงเรียนจะมีคุณภาพขึ้นอยู่กับศักยภาพของครูและผู้บริหาร ซึ่งสะท้อนผลลัพธ์จากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา-อบรมของนักเรียนเนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก จึงมีนักเรียนหลากหลาย

หลายศาสนาอยู่ร่วมกัน คุณภาพของนักเรียนหมายถึง การที่นักเรียนควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนอย่างน้อย 4 ประการคือ “คุณธรรมนำวินัย ใส่ใจการศึกษา กิจกรรมก้าวหน้า พัฒนาสังคม” และถือเป็นคำขวัญของโรงเรียนอีกนัยหนึ่งสอดคล้องกับหลักภาวนา 4 เป็นการพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาปัญญา ให้รู้เท่าทันเหตุปัจจัยต่างๆ และนำมาบูรณาการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้คุณธรรมของนักเรียนอย่างชัดเจนและยั่งยืนต่อไป เมื่อกล่าวถึงในอดีตคนไทยได้รับการอบรมสั่งสอนและให้ความเคารพต่อครูผู้ซึ่งถ่ายทอดความรู้ในวิชาการต่างๆ ให้ แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปเยาวชนในปัจจุบันหาได้เป็นอย่างดีในอดีตไม่ อาจเป็นเพราะอิทธิพลหลายประการ หรือการหลงใหลทางด้านเทคโนโลยีและวัฒนธรรมต่างชาติ ซึ่งมีกรณีสิ่งที่เกิดขึ้นผ่านโลกสังคมออนไลน์ ในหัวข้อที่ว่า “ครูไม่ใช่บุคคลที่เด็กจะเคารพอีกต่อไป” (MGR Online, 2561) เป็นแซทของเด็กรักเรียนที่กล่าวว่าจาไม่เหมาะสมแก่ครูของตน ย่อมแสดงให้เห็นว่าเยาวชนในปัจจุบันมีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินจากครูไม่ให้ความเคารพยำเกรงเหมือนในอดีต ปัญหาเรื่องการขาดความเคารพการให้เกียรติกันลดน้อยถอยลงมาก นักเรียนเริ่มเห็นความสำคัญของผู้มีพระคุณ

น้อยลง ซึ่งหากมองไปในอดีตแล้ว จะเห็นว่าความเจริญด้านจิตใจสูงกว่าคนในปัจจุบันเนื่องมาจากการแข่งขัน การแก่งแย่ง ความวุ่นวายต่างๆ มีไม่มาก เพราะคนในสมัยก่อนให้เกียรติและให้ความเคารพกันโดยเฉพาะผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ ผู้น้อยต้องเคารพผู้ใหญ่เสมอ มีคุณธรรมประจำใจ แต่ในปัจจุบันมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามา ระบบการเข้ารับการศึกษาและการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ทำให้การนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ขาดหายไป

หากกล่าวถึงหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาแล้ว แสดงให้เห็นถึงการอบรมของนักเรียนบวรออกไป อาจจะมีไปถึงคุณธรรมอื่นๆ ตัวอย่างบุคคลที่มีหลักพุทธธรรมประจำใจโดยปฏิบัติต่อบุคคลที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ ในครั้งพุทธกาล คือ พระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า อดีตของท่านก่อนที่จะมาบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาท่านได้ฟังธรรมเทศนาจากพระอัสสชิเป็นบุคคลแรก ทำให้ท่านได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วมาขออุปสมบทในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่นั้นมาท่านได้ให้ความเคารพนับถือต่อพระอัสสชิมีการเคารพกราบไหว้ แม้กระทั่งทราบว่าพระอัสสชิจะไปในทิศทางใดก็ตามท่านจะยกมือไหว้และนอนหันศีรษะไปทางทิศนั้น (สมพร เทพสิทธา, 2544) ซึ่งพระอัสสชิได้กล่าวเพียงแค่ว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้” (วิม. (ไทย) 4/60/73) แต่ทำให้พระสารีบุตรเกิดความเคารพนับถืออย่างมาก

แม้ว่าสถานการณ์ปัจจุบันในการแก้ปัญหาของชาติได้ดำเนินไปในทิศทางที่ทวนกระแสกับหลักพุทธธรรม ที่สอนให้รู้จักประมาณตน และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม กิจกรรมมอมเมาให้เยาวชนของชาติไปหลงใหลอยู่กับอบายมุข โดยเฉพาะเรื่องของยาเสพติด การมั่วสุมทางเพศ และการพนันมีมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นทวีคูณ การที่จะช่วยยับยั้งความเสื่อมถอยดังกล่าวไว้ได้ น่าจะได้แก่การพัฒนาเยาวชนของชาติให้ผูกพันกับหลักพุทธธรรมและยึดมั่นในหลักศาสนา อันจะทำให้เกิดความมั่นคงแก่ชาติในอนาคต แม้พระสงฆ์ก็ควรจัดโครงการ เพื่อดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น และเป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาฟื้นฟูจิตใจของศาสนิกชนได้ทุกเพศทุกวัย กิจกรรมที่จัดควรจัดตามความสามารถ และความพร้อมของทางวัด บทบาทของโรงเรียน กิจกรรมอบรมเยาวชนด้านศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม หากโรงเรียนไม่สามารถจัดให้สมบูรณ์ได้ ทรัพยากรบุคคลที่ควรคำนึงถึง คือ พระสงฆ์และวัด โรงเรียนควรขอความร่วมมือจากพระสงฆ์และวัดใกล้เคียง (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2539, หน้า 13-14)

หลักพุทธธรรมจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษา เพื่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ตัวอย่างหลักพุทธธรรมตามพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้เจริญกาย เจริญศีล เจริญจิต เจริญปัญญาแล้ว มีคุณไม่น้อย มีอรรถภาพใหญ่ เป็นอภิปมาณวิhari (มีธรรมเป็นเครื่องอยู่หาประมาณมิได้) บุคคลเช่นนี้ทำ บาปกรรมเพียงเล็กน้อยเช่นนั้นแล

บาปกรรมนั้นให้ผลในปัจจุบันเท่านั้น ไม่ให้ผล
แม้แต่น้อยในอภิปภาพที่ 2 ไม่จำเป็นต้องพูดถึง
ผลมาก” (อง.ตีก. (ไทย) 20/101/336-341)
หมายถึงว่าการพัฒนาต้องอาศัย 4 ด้านด้วยกัน
จึงจะประสบความสำเร็จ ขจัดปัญหาต่างๆ ให้หมด
ไปได้

แสดงให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมล้วนมีความ
สำคัญอย่างมากที่จะขัดเกลาบุคคล ให้เป็นไปตาม
เป้าหมายของการพัฒนา หลักพุทธธรรมใน
พระพุทธศาสนา จึงส่งผลให้เกิดการก่อเกิด
ให้สังคมดำเนินไปสู่วิถีทางที่ดีงาม ประสานผล
ประโยชน์ทั้งฝ่ายตนและคนอื่นไว้ได้อย่างมั่นคง
ถาวร ทำให้คนเห็นใจกันมากยิ่งขึ้น ลดความเห็นแก่
ตัวลง ขณะเดียวกันก็ร่วมกันทำงานเพื่อส่วนรวม
ด้วยความปรองดองสามัคคี และช่วยทำให้โลก
อยู่ด้วยกันได้อย่างเกื้อกูล มีไมตรีจิตปรารถนาดี
ต่อกัน

จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นย่อมส่งผล
กระทบอย่างมาก เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิด
ขึ้นในอนาคตในโรงเรียนลาซาลโชติวโรนศวรรค์
เพื่อการพัฒนาให้นักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น และ
ความยั่งยืนสอดคล้องกับคำขวัญของโรงเรียน ผู้วิจัย
เห็นประโยชน์ในเรื่องของการศึกษา จึงมุ่งวิจัยใน
โรงเรียนลาซาลโชติวโรนศวรรค์ ซึ่งจะเป็นการ
พัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิตใจ และการ
พัฒนาปัญญา ให้รู้เท่าทันเหตุปัจจัยต่างๆ และนำ
มาบูรณาการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
คู่คุณธรรมของนักเรียนอย่างชัดเจนและยั่งยืน
ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการ
พัฒนาเยาวชน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการใช้หลัก
พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาให้นักเรียนโรงเรียนลาซาล
โชติวโรนศวรรค์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้
หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาให้นักเรียนโรงเรียน
ลาซาลโชติวโรนศวรรค์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร
(Documentary Research) กับการสนทนากลุ่ม
และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการใช้
หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาให้นักเรียนโรงเรียน
ลาซาลโชติวโรนศวรรค์ สร้างประเด็นในการ
สนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้บริบทที่แท้จริง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร
ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ ข้อมูลจาก
พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย และศึกษาข้อมูลจาก
เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่
ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ และตำรา
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนา
นักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดกรอบแนวคิดการ
ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาให้นักเรียน
โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องเพื่อสร้างประเด็น แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีจำนวน 18 รูป/คน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาโรงเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสม และความถูกต้องตามเนื้อหา ภาษา และความสอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นคำถาม เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยได้ค่าดัชนี IOC เท่ากับ 1.0 ถือว่าสอดคล้องกับเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการเขียนแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เกี่ยวกับ “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียน” ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และวรรณกรรมในยุคปัจจุบัน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาอธิบาย (Descriptive Content Analysis) เพื่อกำหนดแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงค้นพบเป็นผลแห่งการค้นคว้า ทรงประกาศ และบัญญัติไว้โดยรวบรวมเป็นคัมภีร์หลักในพระพุทธศาสนา เป็นอุปกรณ์ที่จะนำพาให้เข้าถึงศาสนาได้ เป็นคำสั่งสอนที่มุ่งสำหรับคนทุกประเภททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม การกระทำต่างๆ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ โดยหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนให้ใช้ภavana 4 เป็นกรอบในการพัฒนาหลักทั้งด้านสังคมพฤติกรรม อารมณ์ และความรู้ ส่วนหลักพุทธธรรมอื่นๆ จะเป็นปัจจัยที่เข้าไปขับเคลื่อนในแต่ละด้านให้เกิดความเหมาะสมในบริบทต่างๆ ด้านสังคมใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านความประพฤติ ใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ด้านอารมณ์ ใช้หลักสมถะและวิปัสสนา และด้านความรู้ ใช้หลักอิทธิบาท 4 และโยนิโสมนสิการ

2. สภาพปัจจุบันการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ ในบริบทของหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวม 29 กิจกรรมโดยมุ่งพัฒนา 4 ด้าน แบ่งเป็น 1) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ค่ายฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนักเรียนเข้าค่ายกิจกรรมฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยแยกเป็นฐานการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดทักษะ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) กิจกรรมพัฒนาสังคมเพื่ออยู่ร่วมกัน เช่น ปลูกอ่อมทรัพย์มหาพรต โดยเก็บ

ออมวันละ 1 บาทในเทศกาลมหาพรตเพื่อแสดงถึงความเสียสละ แบ่งปัน เพื่อนำไปบริจาคแก่ผู้ยากไร้

3) กิจกรรมพัฒนาจิตใจในการส่งเสริมคุณธรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา โดยการตักบาตร ทำสมาธิ จัดบอร์ดนิทรรศการเพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของวันสำคัญทางศาสนา และ 4) กิจกรรมพัฒนาทักษะความรู้ทางวิชาการ เช่น ค่ายวิชาการบูรณาการ STEM โดยจัดกิจกรรมค่ายวิชาการบูรณาการ STEM ให้กับนักเรียน จะเห็นได้ว่ากิจกรรม 4 ด้านดังกล่าวโดยสอดแทรกหลักพุทธธรรมไปในกิจกรรมต่างๆ แต่เพื่อให้เกิดการพัฒนาให้นักเรียนในทุกด้านจะต้องประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มเติม เริ่มตั้งแต่กำหนดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอนที่มีหลักพุทธธรรมสอดแทรกอยู่ด้วย

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโซติวี นครสวรรค์ เป็นการผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นไปตามกรอบของภาวนา 4

3.1 ด้านสังคัม (กายภาวนา) ใช้หลักสังคัม 4 เริ่มจากการชี้แจงสาระและประโยชน์ การสื่อสารที่ดี การทำตนให้เป็นประโยชน์ การวางตนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อให้มีความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

3.2 ด้านความประพฤติ (ศีลภาวนา) ใช้เบญจศีล/เบญจธรรม เริ่มจากการมีข้อควรเว้น และข้อควรทำ เป็นการทำข้อตกลงกันระหว่างครู

ผู้สอนและผู้เรียนในระหว่างชั่วโมง เพื่อให้มีความประพฤติที่ความเรียบร้อยดีงาม มีกาย วาจาที่เรียบร้อย

3.3 ด้านอารมณ์ ใช้ สมถะ/วิปัสสนา เริ่มจากฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการพิจารณาในสิ่งนั้นๆ ที่เกิดขึ้น และสอนให้เห็นตามความเป็นจริง เตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหา เพื่อให้มีสภาพจิตใจที่ดี ยอมรับและเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น

3.4 ด้านความรู้ ใช้โยนิโสมนสิการ/อิทธิบาท 4 เริ่มจากฝึกให้ผู้เรียนรู้จักหลักการคิดในรูปแบบต่างๆ และฝึกให้มีการทำงานอย่างเอาใจจริง เอาใจโดยยึดกระบวนการตั้งแต่สร้างความพอใจ หมั่นความเพียร เอาใจจดจ่อ ตรวจสอบข้อบกพร่อง เพื่อสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น

ดังนั้น เมื่อเป็นไปตามกรอบของภาวนา 4 ด้านสังคัม ใช้หลักสังคัม 4 เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามต่อเพื่อนมนุษย์ นำไปสู่การอยู่ในสังคัมได้ ด้านความประพฤติ ใช้เบญจศีล/เบญจธรรม เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น นำไปสู่การใช้กาย วาจา เป็น ด้านอารมณ์ ใช้ สมถะ/วิปัสสนา เป็นการปรับสภาพอารมณ์ นำไปสู่การมีอารมณ์เย็นมั่นคง และด้านความรู้ ใช้โยนิโสมนสิการ/อิทธิบาท 4 เป็นการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น นำไปสู่การมีปัญญาดร่งกว้างไกล

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโซติวี นครสวรรค์ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชน เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงค้นพบเป็นผล แห่งการค้นคว้า ทรงประกาศ และบัญญัติไว้โดยรวบรวม เป็นคัมภีร์หลักในพระพุทธศาสนา เป็นอุปกณ์ที่ จะนำพาให้เข้าถึงศาสนาได้ เป็นคำสั่งสอนที่มุ่ง สำหรับคนทุกประเภททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม การกระทำต่างๆ เพื่อให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ โดยหลักพุทธ ธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนให้ใช้ ภาวนา 4 เพราะ หลักพุทธธรรมเป็นหลักสำคัญในการบริหารจัดการ ด้านสังคม ด้านความประพฤติ ด้านอารมณ์ และ ด้านความรู้ ให้บุคคลได้รับการพัฒนาอย่างเป็น ระบบ และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่เป้าหมายอันพึง ประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศักดิ์ดา วิสุทธิญาณ (มรดา) (2551) ได้ศึกษา การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นฝึก พัฒนามนุษย์ในทุกๆ มิติเช่น การดำเนินชีวิตให้ เจริญด้วยหลักภาวนา 4 ในการพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญาของตน เพื่อผลลัพธ์การพัฒนาที่ยั่งยืน และสมดุล เพราะพระพุทธศาสนามีปรัชญาที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่พัฒนาให้ดีขึ้นได้ สามารถ ที่จะเรียนรู้จนมีปัญญา เข้าถึงสัจจะธรรมได้ในระ ดับโลกียะภูมิสำหรับปุถุชนทั่วไป

2. สภาพปัจจุบันการใช้หลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวี นครสวรรค์ ในบริบทของหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการนำหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักเรียน ผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งมีสอดแทรกหลักพุทธ ธรรมไปในกิจกรรมต่างๆ แต่เพื่อให้เกิดการพัฒนา

นักเรียนในทุกด้านจะต้องประยุกต์ใช้หลักพุทธ ธรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน เพิ่มเติม เพราะหลักพุทธธรรมมีความสำคัญ อย่างมาก หากสถานศึกษาได้นำมาใช้ก็จะทำให้เห็น พัฒนาการของผู้เรียนอย่างเห็นได้ชัด สามารถแก้ ปัญหาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร ธวัชราภรณ์ (2560) ได้ศึกษา การประยุกต์ หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของ โรงเรียนเครือข่ายที่ 25 ในการป้องกันและแก้ไข พฤติกรรมการติดเกมออนไลน์ของเยาวชน พบว่า ผลของการใช้หลักพุทธธรรม ที่มีต่อพฤติกรรมของ เด็กและเยาวชนคือ เด็กและเยาวชน คิดถูก คิดเป็น ปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้อง มั่นใจและภูมิใจในตนเอง เป็นที่รักและยกย่อง เข้าสังคมได้ดี ผลของการใช้ หลักพุทธธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมของครอบครัว คือ พ่อแม่ให้ความรัก ความอบอุ่น และเป็นแบบ อย่างที่ดี มีการฝึกสมาธิให้มีระเบียบวินัย ปฏิบัติ ดีต่อกัน ยกย่องชื่นชม ให้กำลังใจ และผลต่อ พฤติกรรมการเรียน คือ เด็กและเยาวชนมาโรงเรียน ตรงเวลา ส่งงานตรงตามเวลา เชื่อฟัง คำสั่งสอน ของคุณครู รู้หน้าที่ ชักนำเพื่อนไปในทางที่ดี คบเพื่อนดี และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธ ธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวี นครสวรรค์ เป็นการผ่านกิจกรรมการเรียนการ สอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นไปตามกรอบ ของภาวนา 4 ด้านสังคม เป็นการสร้างความ สัมพันธ์อันดีงามต่อเพื่อนมนุษย์ นำไปสู่การอยู่ใน สังคมได้ ด้านความประพฤติ เป็นการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น นำไปสู่การใช้กาย วาจา

ด้านอารมณ์ เป็นการปรับสภาพอารมณ์ นำไปสู่การมีอารมณ์เย็นมั่นคง และด้านความรู้ เป็นการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น นำไปสู่การมีปัญญาดร้งกว้างไกล เพราะภาวนา 4 ถือเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะต้องอาศัยหลักพุทธธรรมอื่นๆ ในการสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริศักดิ์ นันตี (2556) ได้ศึกษาการบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์พบว่า รูปแบบและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมีผลสัมฤทธิ์หรือตัวชี้วัดคือ ภาวนา 4 นอกจากนี้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น หลักธรรมอันเป็นเครื่องส่งเสริมต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น อิทธิบาท 4 เป็นต้น

สรุปผลการอภิปรายแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ ซึ่งสามารถนำแนวทางนี้ไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ได้ เพราะจะสามารถทำให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนานักเรียน ด้านสังคม ด้านความประพฤติ ด้านอารมณ์ และด้านความรู้ โดยมีงานวิจัยเป็นการสนับสนุนยืนยันข้อมูล

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สามารถนำไปสู่นโยบายเชิงปฏิบัติได้ โดยทุกสถานศึกษาไม่ว่าจะในส่วนภาครัฐหรือเอกชน สามารถนำแนวทางนี้ไปปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนทุกคนเกิดการพัฒนายั่งยืน

1.2 มีการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ

พัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา

1.3 ผู้บริหารวางแผนเพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เห็นความสำคัญของการนำหลักพุทธธรรมไปใช้พัฒนานักเรียน

1.4 มีการพัฒนา และตรวจประเมินผลหลังการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์

1.5 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นตัวอย่างเป็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนานักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ทำให้ได้แนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนานักเรียน ซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน ที่จะต้องพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพ

2.2 เพื่อนำแนวทางไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

2.3 ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานให้เกิดความใส่ใจในการปฏิบัติงาน

2.4 นำไปบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกัน

2.5 นำแนวทางไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองเพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นรูปแบบที่ชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์จากการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการเรียน”

3.2 การวิจัยเรื่อง “เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับหลักธรรมในศาสนาอื่นเพื่อการพัฒนาการเรียน”

3.3 การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการเรียน” โดยระบุเป็นกรณีศึกษาว่าเป็นนักเรียนระดับปฐมวัย ประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา

3.4 การวิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาผู้บริหารในสถานศึกษา”

3.5 การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน”

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการเรียน โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ ทำให้ทราบถึงความสำคัญของหลักพุทธธรรมเป็นส่วนช่วยในการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ โดยอาศัยการพัฒนา 4 ด้าน ไปพร้อมๆ กัน คือ ด้านสังคม ด้านความประพฤติ ด้านอารมณ์ และด้านความรู้ เพื่อให้เกิดเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการจะพัฒนานักเรียนจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือ 2 ส่วน คือ กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยสามารถนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ตามกรอบของภาวนา 4

ด้านสังคม ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักพุทธธรรมในการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามต่อเพื่อนมนุษย์ เริ่มจากการชี้ประโยชน์ที่มี สื่อสารดี ชัดเจน ทำประโยชน์เป็นสาธารณะ และจะต้องรู้จักวางตน เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรม

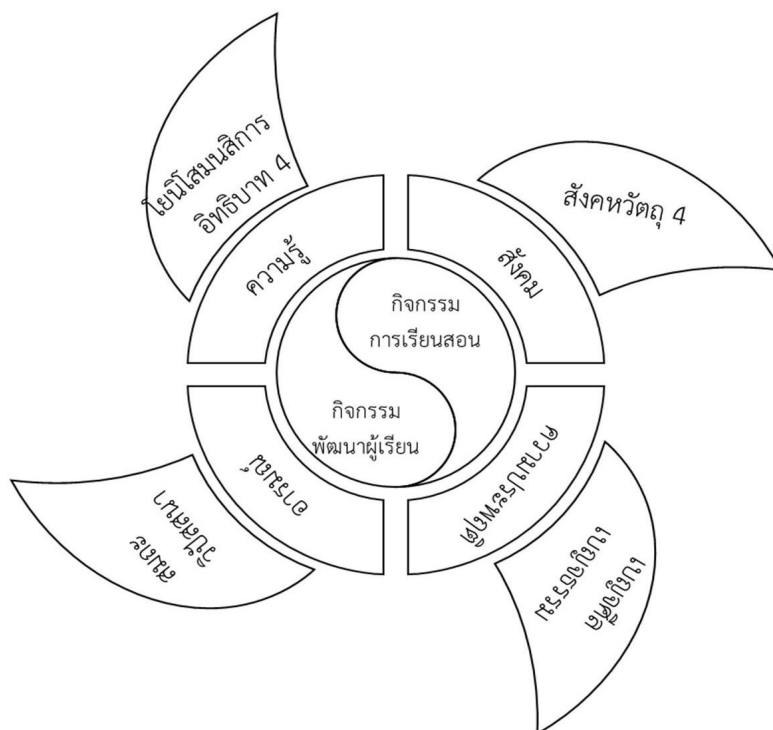
สร้างสรรค์สังคม เป็นต้น

ด้านความประพฤติ ใช้เบญจศีล/เบญจธรรม เป็นหลักพุทธธรรมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น เริ่มจากการงดข้อควรเว้น แล้วมุ่งเน้นแต่ข้อที่ควรทำ เช่น กิจกรรมค่ายคุณธรรม กิจกรรมค่ายแกนนำจิตอาสาป้องกันยาเสพติด เป็นต้น

ด้านอารมณ์ ใช้สมาธิ (สมถะ/วิปัสสนา) เป็นหลักพุทธธรรมในปรับสภาพอารมณ์ เริ่มจากการพิจารณาสิ่งนั้นๆ และรู้เห็นอย่างเท่าทันตามความจริง เช่น กิจกรรมงานศิลปะ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย เป็นต้น

ด้านความรู้ ใช้โยนิโสมนสิการ/อิทธิบาท 4 เป็นหลักพุทธธรรมในการสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น เริ่มจากการคิดสืบสาว คิดรอบด้าน ประกอบกับหลักการสร้างแรงผลักดัน เช่น กิจกรรมการใช้ความคิดให้เหตุผล กิจกรรมวางแผนชีวิต เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าทุกหลักพุทธธรรมล้วนมีคุณค่ามหาศาล หรือแม้หลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่ไม่ได้นำเสนอก็สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ไปตามบริบทนั้นๆ แต่ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาหลักพุทธธรรม คือ ภาวนา 4 สังคหวัตถุ 4 เบญจศีล-เบญจธรรม สมถะ-วิปัสสนา โยนิโสมนสิการ อิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนานักเรียนให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการใช้กาย วาจาเป็น รู้จักระมัดระวังพฤติกรรมของตนในการทำ การพูด มีอารมณ์เย็นมั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามสถานการณ์ต่างๆ อย่างตื่นตระหนก และมีปัญญาตรงกว้างไกล สามารถมีหลักคิดมีหลักในการดำเนินชีวิต ให้สมกับที่ได้ผ่านการหล่อหลอม การขัดเกลาจากหลักพุทธธรรมจะเห็นได้จากแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์. (2561). *หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์*. นครสวรรค์: โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2539). *พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ เล่มที่ 11. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม*.
- พระศักดิ์ดา วิสุทธิญาณ (มรดา). (2551). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริศักดิ์ นันตี. (2556). *การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สมพร เทพสิทธิ์า. (2544). ประวัติพระสารีบุตร กระตุ้ธรรม อภิธรรมมูลนิธิ. เข้าถึงได้จาก http://www.dharma-gateway.com/monk/great_monk/pra-sareebutr.htm
- สุภาพร ธวัชราภรณ์. (2560). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนเครือข่ายที่ 25 ในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมเกมออนไลน์ของเยาวชน. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- MGR Online. (2561). ครูไม่ใช่บุคคลที่ได้ก็จะเคารพอีกต่อไป. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9610000076547>